

Vsi planeti, razen Merkurja in Venere, imajo satelite. Luna, naravni satelit naše Zemlje, je znana človeštvu od davna. Vse ostale satelite, ki se gibljejo okrog drugih planetov, pa so s teleskopi odkrili ljudje.

•

Kdo je predlagal ime satelit?

Že za četrtošolce.

Galileo Galilei je bil prvi, ki je odkril kak satelit. Ko je izdelal svoj znameniti refraktor in z njim pogledal na zvezdno nebo, je že prvi večer (7. 1. 1610) videl tri Jupitrove satelite, čez nekaj dni pa še četrtega. Tako je odkril nov tip nebesnih teles, za katere tedaj še niso imeli posebnega imena. Galilei jih je imenoval kar *sidera* (latinsko: zvezde, svetila), oziroma natančneje *Sidera Medicea* (Medičejske zvezde), saj je vsa štiri novo odkrita nebesna telesa posvetil svojemu pokrovitelju vojvodu Medici iz Firenc.

Štirje največji Jupitrovi sateliti; usmerite daljnogled proti planetu Jupitru in poskusite izslediti vse štiri satelite. Na internet pa še pogledjte, koliko vseh satelitov ima največji planet Osončja. Slika je s spleta.

•

Tudi nemški astronom Simon Marius (leta 1601 se je šolal pri slovitim Tychu Braheju), ki je ob Jupitru tudi opazil te štiri zvezdice in zato Galileju spodbijal prvenstvo v odkritju, jih je podobno imenoval *Sidera Brandenburgica* (Brandenburške zvezde). Danes tem štirim Jupitrovim satelitom navadno rečemo Veliki ali Galilejevi Jupitrovi sateliti (lune), saj jih Galilei dokumentirano zares prvi videl, torej odkril.

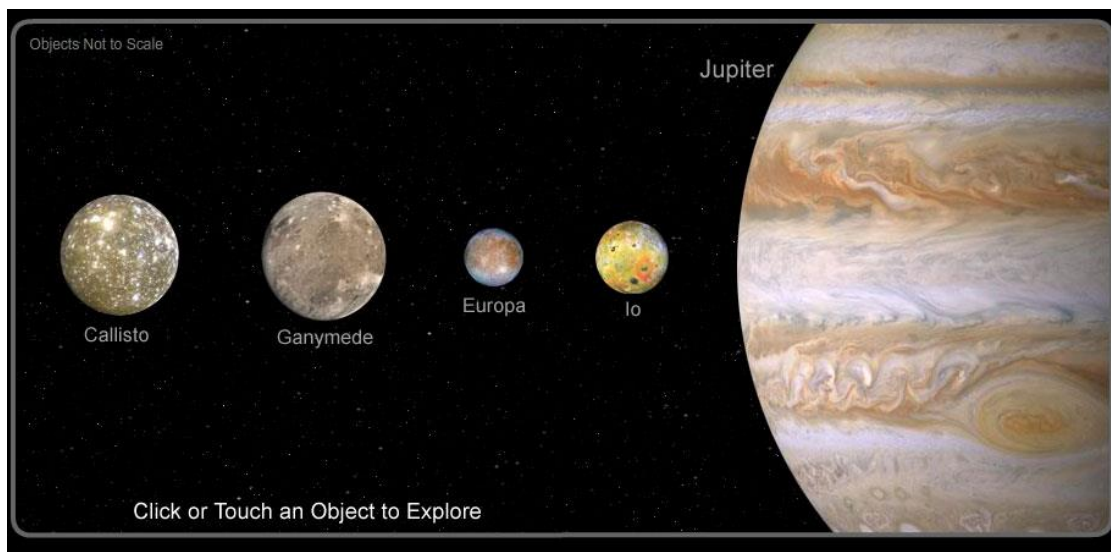
Šele leta 1618 je avstrijski astronom Johann Kepler predlagal za ta novo odkrita nebesna telesa primeren izraz *satelit* (satelles latinsko pomeni telesni stražar - varuh, spremljevalec, sopotnik). Beseda se je prijela in tako so od tedaj dalje strokovno imenovali spremljevalce planetov.

Johann Kepler (1571–1630). *Slika je s spleta.*

Res da Mariusu niso priznali prvega mesta pri odkritju Jupitrovih satelitov, zato pa so privzeli njegovo poimenovanje satelitov (Jo, Evropa, Ganimed in Kalisto), kar se je ohranilo do danes.

Velikost Galilejevih lun – le satelit Evropa (premer 3.000 km) je manjši od naše Lune; satelit Jo (premer 4.280 km) je večji od Lune, medtem ko sta Kalisto (5.000 km) in Ganimed (5.270 km) celo večja od planeta Merkurja.

Kdo in kdaj je predlagal nadomestno ime *luna* (pisano z malo začetnico, zakaj?) za satelit? Tega na žalost ni mogoče ugotoviti. Je pa zelo uporabno. Naš naravni satelit je Luna, naravni satelit planeta pa je luna. Razlika je očitna.

Kranj – Zlato Polje, 13. 11. 2016

Marijan Prosen